

Lord Northcliffes undergång

DE NYA MILJONERNA av läskunniga och läslystna, med smak för det korta, enkla och sensationella, blev den kundkrets som underhöll tidningar med förut oandade upplagesiffror och förde en rad företagare i publicitet till ära, makt och rikedom. Den främste i raden var Alfred Harmsworth. Vid några och tjugو års ålder slog han igenom med en veckotidskrift, vid 29 inköpte han Evening News och gjorde den till en stor affär, vid 31 startade han Daily Mail, som efter några år gick ut i en miljon exemplar. Han fortsatte att samla tidningar och miljoner; äran i form av adliga titlar följde pengarna och inflytandet; år 1905, vid 40 år, förvandlades sir Alfred Harmsworth till lord Northcliffe. Titeln var köpt; "när jag vill ha ett pärskap köper jag det, som en hederlig karl". Denne "pressens Napoleon", som han ofta kallades, liknade en smula till utseendet den store kejsaren, och de egenskaper som gjorde hans karriär var i mycket desamma: rastlös iver, beslutsamhet, blick för det väsentliga, utåtvändhet, maktlystnad, människoförakt. Porträtt av Napoleon omgav Northcliffe, även på de ständiga resorna, och de napoleoniska attityderna blev alltmer autentiska och självfallna. Av den älskvärde unge mannen blev efter hand en handlandets demo och till slut en galning. All för många av stillhet försvann, att läs böcker eller ens reflekterade artiklar blev omöjligt, befallningar ersatte samtalen och telegrammen breven. Northcliffe blev helt personifierad.

Därmed är inte sagt att lord Northcliffe förvärvade Time Northcliffe alltid eller ens överbeträktade han denna klenö välgående hade orätt. Times behov bland tidningar med åtra och de moderniserades och populariserades. Massupplagornas skapas, och Northcliffes gisselslag re hade blivit ägare av världens drev till förbättringar. Nyhetsfinaste tidning; han skulle bevarat tjänsten blev snabbare, artiklarna traditionerna och förnämheten kortare och klarare. Sänkningen Men länge upprätthölls inte denne av priset från tre pence till en asketism. Northcliffe retade sig på penny på våren 1914 var ägarens "det gamla gänget" — "gråskäg-verk och medförde en tredubben", "svartmunkarna" —, som ling av upplagan. Inte heller får inte hade sinne för nyheter och man tro att Northcliffe bestämskrev invecklade ledare. År 1912 des blott av penninghunger; brott avskedades eller avgick några av och pornografi, som enligt historidningens främsta män; den nye riken "var, är och förblir det lättchefen, Geoffrey Dawson, visade taste sättet att nå den största uppstiv emellertid vara en konservativ lagar", ville han inte tillgripa i tiv engelsk gentleman liksom sina exceptionella doser. De bärande företrädare och höll som de på sin motiven var ett effektivitetsbegär självständighet. Striden mellan som liknade ordningsraseri och en ägaren och redaktionen började fast tro på den egna missionen — på nytt. Northcliffe begärde korthet, stora rubriker, snabba nyheter, sensationer. En dag telegraferade han en begäran om "en lätt ledare" varje dag (dessa tredje eller fjärde ledare har förblivit ett inslag i tidningen), en annan dag uttryckte han sina känslor i orden: "Dagens tidning — Herre

"Northcliffes hädanfärd." (Simplicissimus.) Djävulen säger: "Välkommen, Stormästare. Av dig skall vi äntligen lära oss att ljuga ordentligt!"

Gu. Men jag skall vara snäll." Dessa telegram, ofta flera om dagen, undertecknade "Chefen" eller "Lord Kraft och Gift", verkade som piskrapp, och i Times historik talas om den andliga tortyr som Northcliffe praktiserade mot sitt folk.

Därmed är inte sagt att lord

Då Northcliffe förvärvade Time Northcliffe alltid eller ens överbeträktade han denna klenö välgående hade orätt. Times behov bland tidningar med åtra och de moderniserades och populariserades. Massupplagornas skapas, och Northcliffes gisselslag re hade blivit ägare av världens drev till förbättringar. Nyhetsfinaste tidning; han skulle bevarat tjänsten blev snabbare, artiklarna traditionerna och förnämheten kortare och klarare. Sänkningen Men länge upprätthölls inte denne av priset från tre pence till en asketism. Northcliffe retade sig på penny på våren 1914 var ägarens "det gamla gänget" — "gråskäg-verk och medförde en tredubben", "svartmunkarna" —, som ling av upplagan. Inte heller får inte hade sinne för nyheter och man tro att Northcliffe bestämskrev invecklade ledare. År 1912 des blott av penninghunger; brott avskedades eller avgick några av och pornografi, som enligt historidningens främsta män; den nye riken "var, är och förblir det lättchefen, Geoffrey Dawson, visade taste sättet att nå den största uppstiv emellertid vara en konservativ lagar", ville han inte tillgripa i tiv engelsk gentleman liksom sina exceptionella doser. De bärande företrädare och höll som de på sin motiven var ett effektivitetsbegär självständighet. Striden mellan som liknade ordningsraseri och en ägaren och redaktionen började fast tro på den egna missionen — på nytt. Northcliffe begärde korthet, stora rubriker, snabba nyheter, sensationer. En dag telegraferade han en begäran om "en lätt ledare" varje dag (dessa tredje eller fjärde ledare har förblivit ett inslag i tidningen), en annan dag uttryckte han sina känslor i orden: "Dagens tidning — Herre

med framgången kände sig Northcliffe alltmera som Guds man.

*

I politiska frågor var samarbetet mellan Northcliffe och Times redaktionella ledning länge relativt gott. Northcliffe verkade snarare som pådrivare än som styrande kraft, och aktiviseringen av tidningens politiska ställningstagande var till fördel för dess anseende. Det första världskriget blev en storhetstid för Times, vars kritik och eggelse blev en central faktor i brittisk opinionsbildning. I krigföringens intresse krävdes en mindre och starkare regering; "det är oss likgiltigt om det inre kabi-

Henry Wickham Steed, till vänster, och lord Northcliffe.

nettets medlemmar var liberaler eller unionister eller labour före kriget, bara regeringen består av män som är 'vilda, djärva och beslutsamma', villiga att ta ansvar och med hela sin själ inställda på att slå tyskarna". Angreppen mot de styrandes "halvmesyrrer" irriterade Churchill i så hög grad att han föreslog övertagande av Times med stöd av speciella krigsfullmakter och dess omläggning till en statstidning; Asquith, den häftigast angripne, sade emellertid nej. Då regeringsväxlingen i december kom till stånd, till stor del på grund av Times attacker, stod Northcliffe och hans press på höjden av makt. Northcliffe började känna sig som folkets röst och statsledningens herre. För tillfället var han nöjd med de styrande: "Vi bör nu ge all möjlig publicitet till de nya männen i regeringen. Vi måste göra vårt bästa för att de nya ministrarna skall bli kända och på så sätt stärka deras ställning i landet. Deras namn måste få oavbruten publicitet." — Så lyder ett direktiv till Times den 12 december 1916.

En förändring inträdde redan

före krigets slut, och efter segern blev den klart markerad. Då Lloyd George skulle ombilda regeringen på hösten 1918 förklarade Northcliffe genom en mellanhand att han inte kunde stödja den nya ministären om han inte i förväg rådfrågades om dess sammansättning. Lloyd George vägrade, och därmed var brytningen fullständig. Northcliffe blev koalitionen svurne fiende. Hans ytterst, vaga program kombinerade nationalism och radikalism. Tyskland borde avpressas ett väldigt skadestånd, arbetarnas standard borde höjas, annars blev det revolution i England; regeringens ledare var reaktionärer och kapitalistlakejer, medan Northcliffe själv var massornas, det verkliga folkets, talesman.

Striden mot regeringen blev också en strid med Times redaktionsledning. Northcliffe uppmådde oavlatligt Dawson och hans medhjälpare att vara "självständiga" mot regeringen, varmed i realiteten menades att regeringen borde angripas. Dawson följde till en viss grad direktiven, men inte tillräckligt helhjärtat. Northcliffes hänvändelser och åtgärder blev alltmer hetsiga och kränkande; medarbetare avskedades utan tidsningsledningens samtycke, och tonen i de otaliga telegrammen från Paris och Rivieran blev brutal och befallande. I januari 1919 skrev Northcliffe till Dawson att han måste ge vika eller ge sig i väg, och chefredaktören avgick. Hans efterträdare Wickham Steed var en av Times mest lysande utrikeskorrespondenter; liksom Northcliffe var han starkt kritisk mot regeringen, och detta var ett huvudsak till hans befordran. Till en början lyckades det nya arrangementet. Steed blev hela Northcliffepressens politiske chef; Daily Mail skulle alltså nu följa Times. Angreppen mot Lloyd George, Birkenhead, Curzon, Milner och andra koalitionsens ledare nådde en i engelsk press sällsynt skärpa; gång efter annan kom svar från regeringshåll, särskilt från Lloyd George, som i underhuset kallade Times "ett dåligt uppkop på Daily Mail". Men snart fann Northcliffe även Steed för litet "självständig" och började en ny kampanj mot Times redaktion. Då slutet kom hade Northcliffe bestämt sig för att avskeda chefredaktören och själv träda i hans ställe.

*

Sedan länge hade man viskat om att lord Northcliffe "inte var riktigt klok". Han levde i en lysande isolering, på resor eller på sitt gods, omgiven av sekreterare och betjänter; förhållandet till hustrun var dött; i svåra stunder var den gamla mamman en tillflykt. Högfärden blev ständigt mera total

och mera glädjefull, ivern mera feberaktig, omkastningarna i lynne och åsikter våldsammare. Men det var svårt att dra gränsen mellan den geniala energi som skapat hans ställning och den rena förtrycktheten.

Den middag med vilken tidsningskungen firade tjugufemårsdagen av Daily Mails första nummer, den 1 maj 1921, ger något av tonen och stämningen kring mannen. 7.000 gäster serverades av 945 uppsasserskor på 40.000 tallrikar. Northcliffes tal var inspelat på grammofoon, förstärkt med tidens bästa tekniska hjälpmedel. Den präst som läste bordsbönen erinrade Gud om att "Du har förlänat Din tjänare Alfred märkliga och storartade gåvor. Giv honom hälsa och kraft, så att han må kunna fortsätta att tjäna sin tid och sitt släkte, hålla imperiets fackla brinnande och rätt leda detta stora rikets öden." Den man som hyllades så brukade tala om sina arméer; han menade tidningarna, pappersbruken, de kanadensiska skogarna som avverkades för att nära Times, Daily Mail, Evening News och de andra medlemmarna av koncernen.

Ett år senare hölls en egenartad redaktionskonferens i Times. På Northcliffes befallning var alla medarbetare inbjudna; chefredaktören visste inte vad som komma skulle. Programmet bestod av ett tal av Northcliffe, som i dennes frånvaro upplästes av hans sekreterare. Talet innehöll en serie angrepp på tidningens redaktion. Dess misstag och dumheter gjorde det nödvändigt för Northcliffe att ta ansvaret för tidningen; dittills hade han varit alltför tolerant, men "jag skall inte bli så mild i framtiden som jag varit i det förflutna". Tidningens ledande män stannade likväl på sina platser; de ville inte vika utan tvång. Northcliffe reste till Frankrike och tycktes ha lugnat sig, men snart började ånyo kaskaden av ilska telegram.

Den 11 juni var Steed kallad att möta Northcliffe i Paris. Då han kom fram fick han veta att "chefen" på resa från Boulogne ställt till en rad skandalösa uppträden och sade sig ha varit utsatt för mordförsök. Northcliffe tvang Steed att resa med till Schweiz, där galenskapen bröt ut så tydligt att även de mest servila underordnade ansåg sig fria från lydnessplikt. Energin var orubbad, men dess mål var nu helt vetlös; Northcliffe pratade aderton timmar i sträck, förvirrat och passionerat, sände oavbrutet telegram för att fördöma och avskeda — Steed såg till att de inte kom fram — morfin i väldiga doser kunde inte betvinga honom. Efter transporten hem till London fortsatte Northcliffe ännu en tid från sjukrummet sin kamp för makten; från fyra hemliga telefonledning, som efter hand upptäcktes och skars av, ringde han till sina tid-

Utrikesdepartementet

har ruskat på korgen

och ett stort antal diplomater skall inom den närmaste tiden sändas över haven till nya poster. Ett av huvudmotiven för den nya blandningen av korten är tydligt, alltför tydligt. Envoyén Sven Grafström, som tillhör departementets elit, har visserligen visat obetingad lojalitet mot utrikesledningen, men det är väl bekant att han, till skillnad från flera andra, inte ansett diplomatiska rapporter vara till för att smickra hr Undéns fördomar. Hans meddelanden från Förenta nationerna har därför vid flera tillfällen inte varit av den art att de lämpat sig som stöd för utrikesministerns förkunnele. Kort sagt, i valet mellan hr Undén och sanningen har Grafström inte varit diplomatisk. I Mexiko blir hr Grafström inte oroande. Den nye ministern vid FN, Oskar Thorsing, kan som gammal partivän, liksom hr Sohlman i Moskva, väntas skriva vad som, passar hr Undén. Varför inte sköta rapporteringen i Stockholm; det skulle spara tid och pengar.

ningar för att dirigera, hota och avskeda. Den 14 augusti 1922 dog han, 57 år gammal. Hans sista direktiv var att Times skulle ägna en hel sida åt dödsfallet "jämte en ledande artikel av den bäste skribent som tjänstgör den kvällen". Kondoleanser kom från de kungliga, USA:s och Frankrikes presidenter, regeringarna i dominions. Lloyd George förklarade honom vara "ojämförligt den mest fruktansvärde presslorden under min tid"; konkurrenten lord Beaumont kallade honom "den störste som någonsin gått på Fleet Street". Och lättnaden var allmän.

HERBERT TINGSTEN